

DE ANTONIUS EN CORNELIUSSTICHTING TE IJSSELSTEIN

door W. J. A. van Wijk

Deze stichting begon haar verzorging van bejaarden in 1901 in wat nu "Het Centrum" aan de Kloosterstraat is. De gevelsteen in dat pand herinnert er nog aan. Tot 1962 was het een tehuis voor R.K.Oude Lieden. In laatstgenoemd jaar zette het Bejaardencentrum "Mariënstein" de werkzaamheden voort. Een belangrijke gift van de Gebroeders van Kippersluis maakte het mogelijk dit bejaardenwerk te beginnen in de aanvang van deze eeuw.

Wij prijzen ons gelukkig met het feit, dat het huidig bestuur van Mariënstein ons toestemming heeft gegeven de oudste geschiedenis aan de hand van een dagboek te publiceren. Dit boek is zo belangrijk, omdat het een goede beschrijving geeft van de (armoedige) situatie rond de eeuwwisseling hier ter plaatse.

Het is niet de bedoeling het dagboek volledig te publiceren. Dit zou spoedig tot verveling leiden. Zo staat er bv. van iedere bewoner vermeld wat bij binnenkomst werd medegebracht. Wel zal letterlijk geciteerd worden, waarbij taal- en stijlfouten overgenomen zullen worden. U bedenke echter dat de Nederlandse taal in 75 jaren veranderingen heeft ondergaan, zowel in zinsbouw als in spelling. Ook zullen de achternamen van de bewoners afgekort worden.

Op 4 januari 1901 worden de eerste bewoners begroet:

" Eerste Vrijdag der maand is het gesticht begonnen.

's Middags om drie uur kwamen Teunis L. en Gerrit B. en Jansje U. Teunis L. bracht mede: 2 winterjassen, 3 zomerjassen, 3 broeken, 4 vesten, 4 boezeroenen, reeds ouden, 1 nieuwe boezeroen, 2 onderbroeken, 3 hemden, 3 paar kousen, 2 halve halsdoeken, 2 paar klompen, 1 paar laarzen, 2 petten, een blauwe kiel, 2 zakdoeken, een ladetafel, een oud bed met peluw en 2 oude kussens.

Gerrit B. bracht mede, 2 zomerjassen, 3 winterjassen,

" 3 broeken, 3 vesten, 4 boezeroenen, 2 onderbroeken, 2 borstrokken, 5 hemden, nogal oude, 3 paar kousen, 3 halve halsdoeken, 1 paar lage schoenen, 1 paar klompen, 2 petten, 4 roode zakdoeken, bed met peluw, 2 kussens, een kat, dekens en een gewatteerde spreij.

Vrouw U. bracht mede een zondagsche jurk, een zwarte rok, 3 versleten onderrokken, een hemd, een oude borstrok, een versleten broek, 2 paar schoenen, een paar kousen, een mantel, een paar klompen, een zakdoek, 3 daagsche jakken, 2 halsdoeken, 1 daagsche halsdoek, 2 friesche boezelaars - 1 blauwe en 1 zwarte- en 4 mutsen."

Binnen enkele dagen voegen zich bij dit gezelschap: Vrouw B., K. en de Wed. P. Dat het niet alleen een IJsselsteinse aangelegenheid was, blijkt uit het volgende:

" Op 15 februari 1901 is Hermanus van B. in het gesticht gekomen uit Benschop voor f 130,-- per jaar. Hij heeft een bed en 2 kussens meegebracht, doch al zijn goed was zeer oud. Hij had slechts een winterjas en een voor de zomer, 2 broeken, 2 vesten, 1 onderbroek doch de familie heeft er later in voorzien."

Ook de gemeenschap leefde mee, ik citeer:

" Kregen wij van de Wed. Van Sijl voor het gesticht 1 borstrok, een mantel en 2 onderlijfjes.

Stuurden de meiden van de pastorie 2 rokken en 2 nieuwe boezelaars.

Ontvingen wij van een dame uit Den Haag f 10,--, waarvoor enig ondergoed is aangeschaft.

Op 23 februari zijn de oude menschen op wijn getracteerd door Z.E.W.Heer Pastoor wegens de verjaardag van Z.E.W."

Een dag later:

" Stuurde Mijnheer B.Schilte een kistje sigaren."

In maart doet een "rijkaard" zijn intrede:

" Is Jacobus van D. in het gesticht genomen. Hij was goed voorzien van boven en onderkleding, tevens had hij 7 schilderijen, een kastje met kruisbeeldje, 4 beeldjes, 3 ervan met glazen stolp, 2 vaasjes, een wekkertje en een aschbakje."

Pas op 10 april komt er officiële belangstelling.

" Kregen wij bezoek van den Burgemeester en Mevrouw. Zij

" vonden het gesticht zeer mooi en waren erg vriendelijk tegen de menschen."

Gelukkig waren er ook andere "uitschieters" voor de mensen:

" Op 6 juni 1901 zijn de oude menschen door onze Eerw. Mère Superieure getraceerd op broodjes, koekjes en cigaren. Ook kwam de moeder van Soeur M. Luciana bij de oude menschen en bracht ballen en koekjes voor hen mede.

13 juni 1901, feestdag van den H. Antonius, hebben de menschen 's morgens gehad een boterham met vleesch, een snede krentenbrood, koffie met koek, 's middags gehakt met gedroogde appelen en de mannen ieder 2 cigaren."

Aan het volgende is weinig toe te voegen omdat de situatie duidelijk is opgetekend tot eind 1901:

" 18 oktober is Gijsbertus v.d.W. naar het St Andreasgesticht gegaan ter operatie van zijnen duim.

1 november stuurde Mej. Poot tabak cigaren, suiker en koffiebonen wegens de verjaring van Bertus.

4 november bracht Zijnen Doorluchtigen Hoogwaardigheid den Aartsbisschop een bezoek aan het gesticht, ook zijn de oude menschen door Zijnen Doorluchtigen Hoogwaardigheid getraceerd.

7 november: stuurde Mej. A. Assink enig geld, waarvoor is aangeschaft 5 dassen voor de mannen, enige paren wanten en eene muts voor Kornelia.

16 november stuurde Mej. A. Poot chocolade en melk voor de menschen wegens hare verjaring.

19 november kwam Gijsbertus v.d.W. uit het ziekenhuis terug, doch moet nog meermalen terugkomen om zijnen duim te laten verbinden.

5 december is St. Nicolaas met Piet in het gesticht geweest. Zij hebben pepernoten gestrooid, des 's avonds hebben de menschen hunnen klomp gezet, 's morgens was er bij eenen pop van 0,10 centen, 2 krentenbroodjes, voor de mannen

1 sigaar van chocolade, voor de vrouwen een zakje pepermuntjes

26 december: Is Gerrit B. des avonds onverwacht, na eene kleine ongesteldheid zonder bedienden overleden.

30 december: Is Gerrit B. begraven, de Zusters en de oude menschen zijn ter H. Communie geweest, de scholen zijn een half uur later begonnen.

Van nu af is bepaald dat de armen uit het gesticht door de congreganisten worden begraven. Vóór het begraven gebruiken de dragers een kop koffie. Is er een overleden die in het fonds is, dan moet de Prefect der Congregatie

f 5,00 voor de dragers hebben. Er wordt niemand van de familie verzocht, "de oude mensen krijgen broodjes met kaas".

Ten tijde van de jaarwisseling 1901/1902 wordt het tehuis bewoond door 9 personen.

(wordt vervolgd)

ARCHIEFONDERZOEK EN OUD-SCHRIFT

door M.H.H. Doesburg

Bij het naspeuren van de geschiedenis van een oud stadje als IJsselstein vormen de archieven een onmisbare bron van inlichtingen. En voor IJsselstein levert die bron overvloedig water! Niet alleen beschikt de gemeente IJsselstein over een rijk-voorzien oud-archief, maar ook in de rijksarchieven te Utrecht en 's-Gravenhage ligt materiaal opgeslagen, dat aan vele onderzoekers werk biedt voor vele jaren. Nu stuit men bij archief-onderzoek vrij snel op een barrière: het schrift van vóór 1700 (globaal genomen) is door een ongeoeffende lezer niet of vrijwel niet te ontcijferen, zowel door de afwijkende lettervorm als door de veel toegepaste afkortingen.

Die barrière is gelukkig niet onoverkomelijk. Ook hier baart oefening de kunst (van het lezen). Dat bij die oefening enige (bege)leiding raadzaam is, ligt voor de hand. Enerzijds